

מראי מקומות - ביצה

טז:

א. מאי כל שהוא, לאו אע"ג דליכא כזית

הק' השפת אמת, מאי פריך, הא י"ל דנשאר מן העירוב עדיף ממבשל פורתא מעיקרא. ותי' דצ"ל דס"ל דכיון דאכלו הא ביטל הסמיכה שסמך מקודם ע"ז, וא"כ הו"ל השויר כעירוב חדש לגמרי [ועיקר הקו' מאכלו, ולא מנאבד]. והוסיף דגם בתירוץ הגמ' צ"ל כן, דמשני בכזית, ותמוה, דא"כ מה קמ"ל דמהני, כיון דנשאר כשיעור תחלת הערוב. וצ"ל כנ"ל, דקמ"ל דהו"א דכיון דבטלו מתורת עירוב לא מהני, קמ"ל דמהני כמו בשיירי קדירה.

ב. אין לו שיעור למעלה

פרש"י, לומר שלא יוסיף בו על כך וכך. אבל כ' הפני יהושע דנראה דמה דצריך ללמדנו שאין לו שיעור למעלה, דלכא' זה פשוט, היינו לענין דסגי בכזית, בין לא' ובין לק', ואע"ג דבתחומין צריך ב' סעודות לכ"א, ובחצרות כגרוגרת לכ"א, בערוב תבשילין סגי בכזית למאה.

ג. דעת מי שהניחו לו בעינן או לא בעינן

הק' הריטב"א, לכא' פשוט דלא בעינן, משום דזכות הוא, וזכין לאדם שלא בפניו. ותי' דכיון שאין צריך כזית לכ"א, פחות מכזית לא חשיב זכות. אולם עדיין הק', הא זוכה ע"י כן שיכול לתקן צרכו לשבת, ולכא' זה ודאי הו"א זכות, ולמה לא מהני מדין זכין. ותי' דכיון דעירוב זה אינו אלא להכירא שבירר מנה יפה לשבת, א"נ שידע שאין מתקנין מיו"ט לשבת, א"כ הו"א ס"ד דצריך שידע הזוכה מבעו"י, דאם לאו לא הו"א הכירא.

ד. ת"ש דאבוה דשמואל וכו'

פי' השטמ"ק, ומסתמא לא הי' מודיע לכל מבעוד יום קודם שהניח. אולם כ' דהנכון דהרא"י היא מהא דהכריז ר' יעקב בר אידי ביו"ט דמי שלא הניח וכו', וזה ברור שלא הודיעם מעיקרא, וא"כ מוכח שאי"צ דעת מי שהניחו לו.

ה. עד תחום שבת

פרש"י, ולעומדים חוץ לתחום לא הי' דעתו של מניח עליהם, ולא עלו על לבו לזכרן. פי' השטמ"ק דלפי רש"י אפי' אם יכולין לבוא ע"י עירוב או ע"י בורגנין לא מהני, דהא אין דעתו עליהן. עוד כ' דיוצא מדברי רש"י דאם התנה בפירוש אף על אלו שהם חוץ לתחומו, שפיר מהני ערובו בשבילם. וע' במאירי שהביא מח' במי שיכול לבוא ע"י עירוב אם מהני העירוב בשבילו או לא. וע"ע בשפת אמת שהביא מהר"ן דאינו בדין שיהי' יכול לעשות ערוב על כל העולם, ולכן כ' השפ"א דלדבריו לא מהני אלא למי שיכול לבוא.

ו. לשנה

פרש"י, לשנה אחרת, ור"ה הי' שאין יכול להניח ולהתנות. וכ' המהרש"א דבעובדא ראשונה לא פי' כן, שהרי אין מוכח שהי' בר"ה, דיתכן שהי' ברגל שאחר זה, וכגון דפסח שחל ביום ה', והוא לא נזכר עד יום ו', ולא הי' יכול להתנות, ופעם שני הי' בשבועות באותה שנה, שחל ביום ו', ולא הי' יכול להתנות. אבל כאן בעובדא שני', דקתני לשנה האחרת, צריך לומר דר"ה הי', דמניעתו לשנה אחרת הי' משום שלא הי' יכול להתנות, וזה שייך בר"ה שחל ביום ה' ב' שנים זאח"ז (דהיינו, שהי' רוצה לפרש באופן שרק משום שהוא שנה אחרת לא הי' יכול להתנות, ולא משום שלא זכר עד יום ב', וצ"ע בזה). וע"ע במהר"ם שיי"ף שפי' באו"א.

ז. לדידך אסור

פרש"י, שאין דעתי על המזידין והפושעים שאינם חרדים לדברי חכמים. וכן הביא הבית יוסף (או"ח תקכו, ז) משו"ת הרשב"א, דאם אמר המניח בפירוש שהוא מניח אף על הפושעים, הוא סומך לעולם על מי שמניח. והק' הבית יוסף, א"כ למה אמרי' דמי שהי' לו להניח ולא הניח פושע הוא, למה הוי פושע, כיון שיכול לסמוך על גדול העיר. ותי' דמה שהוא יכול לסמוך על גדול העיר, היינו דוקא אם עבר ולא הניח, אבל לכתחלה מודה רש"י שצריך כל אדם לערב בביתו, ואי לא עירב מקרי פושע, אע"פ שהי' יכול לסמוך על גדול העיר, אבל לפי הרא"ש בדיעבד נמי אינו סומך בכה"ג על גדול העיר, כיון שנזכר ולא הניח.

ח. יו"ט שחל להיות בע"ש, אין מערבינ לא עירובי תחומין ולא ערובי חצרות

כ' ההגהות אשר"י (סי' ז') דאם הניח ערוב תבשילין, מערבינ ערובי חצרות ולא ערובי תחומין. ובביאור הדבר, כ' האור זרוע (שמ"ג, ט) דכל דבר שאסור לעשות ביו"ט עצמו אסור לעשותו בשביל שבת, ורק ערוב חצרות, דמותר להוציא ביו"ט, יכול לעשות ביו"ט בשביל שבת. אולם ע' בחי' הרא"ה דכ' דאף לערוב חצרות לא מהני, דלא מהני אלא להכשיר מלאכה ביו"ט לבשל מיו"ט לשבת, דכיון דהכין קצת לשבת מותר להרבות בשבילו של שבת, אבל לא להתיר לתקן ביו"ט לעשות הוצאה בשבת, ולא מן השם הוא זה.

ט. כיון דמקלקלי בה רבים, היינו קלקולא

כ' השטמ"ק דמכאן למדנו שמצוה לערב עירובי חצרות ושתופי מבואות כדי לשמור הרבים מקלקול, וכ"ש אם הורגלו בדבר.